

A kollektív tudat és a női-férfi archetípus kölcsönhatásának elemzése “Az istenhegyi székely leány” című magyar népmesében*

Antalfai Márta dr.

A tanulmány gerincét képező mese elemzése előtt, az ahhoz szervesen kapcsolódó kollektív tudat lényegét szeretném megvilágítani a mese szemszögéből, Jung gondolataira építve.

Jung megfogalmazásában “a kollektív tudattalan alakzatai mindig oltalmazó és gyógyító”, s ezzel tulajdonképpen a személyiségfejlődést előrevivő “képekben fejeződtek ki” (Jung 1993). A személyiségfejlődés vonulata erők és ellenerek harcából áll. Ezek az erők és ellenerek szimbolikusan a kollektív tudattalan archetípusainak pozitív és negatív aspektusaiban jelennek meg. Ezen ősképekben megjelenő erők küzdelméből emelkedik felszínre és lát napvilágot a szellemileg és erkölcsileg tiszta tudat, amely Jung szerint: kollektív rendszer és mindennemű misztikus részvétel, “misztikus élmény” kiterjesztett változata.

A szellemileg és erkölcsileg tiszta tudat, amelyet a kollektív tudattalan erőinek küzdelméből kikristályosodott kollektív tudat őriz, nem más, mint “világszűles és világra nyílt objektivitás, a világnak az az egyetemessége, amely nem csak alatta van a személyes tudatnak, hanem felette is” (Jung 1993). Ezért a szellemi és erkölcsi tisztaságot őrző kollektív tudat, mint társadalmi tudat létezésének, illetve szimbolikus megjelenési formáinak mentálhigiénés szerepe van.

Gustav Graber szavait idézve: “Minden egészséges ember magasabb összefüggések részének érzi magát, így létezik egy halhatatlanság-hit. Oka: az én bele van ágyazódva egy felettes-énbe, ami nem hal meg”. A tudat fölötti magába zárja a következő fogalmakat: szülő, társadalom, Isten, idő, öröklét – mint szinonímák (Graber 1929).

Mindannyian keressük tudattalanul a fenti szinonímák által képviselt őselményt, ősképeket, a teljesség, a harmónia és ennek analógiájára az egészség megőrzéséhez. Ezen őselmények és ősképek megjelenhetnek a természetes megmozdulások, ünnepek, hagyományok, szellemi alkotások, valamint a törvények és a kultúra által teremtett sajátos pszichikai atmoszférában, az ún. misztikus élményben.

Ezen őselmény újraélése összeköttetést teremthet a kollektív tudattalan világa felé, ami analóg a világmindenség, a teljesség megélésével. Ez az élmény felszabadíthatja azon energiákat, amelyek elfojtottak, vagy va-

lamilyen komplexushoz kötöttek. Ezért, ahogy Jung írja: “egy olyan világnézet vagy társadalmi rend, amely az embert elvágja életének ősképeitől, nemcsak hogy nem kultúra, hanem fokozódó mértékben tömlöc, vagy istálló” (Jung 1993).

Az ilyen “istállóban” nem érvényesülhetnek azon örök képek, amelyek “az Istenség esetenkénti első megtapasztalásának ábrái”: mint az uralkodó, a király, a törvény, az állam, a vallás, a szellem, az erkölcsi rend.

Az Istenség megtapasztalásának összetört szimbólumai helyén, ahogy Jung írja: “úrrá tátong. Ez az úr abszurd politikai és társadalmi eszmékkel töltődik fel” (Jung, 1993).

Ezen eszmék nem alkalmasak arra, hogy reprezentálják a kollektív tudat erkölcsi értékeit. Az ősképeitől, történelmi szimbólumaitól megfosztott társadalomban az apa nem képviselheti a kollektív tudatot: a hagyományos szellemet. Nem érvényesülhet az apának, mint a kollektív tudat reprezentánsának fűkező szerepe a tudattalant képviselő anyai archetípus negatív, démonikus világával szemben, ami a destruktív tendenciák – köztük: az öngyilkosság különböző szenvedély-függőségek, az anyagi függőség, az oralitás – eluralkodásához vezethet társadalmi szinten. Ilyenkor – paradox módon – részben önvédelemként, a szellemi világ őrzőjében, a férfiban a női archetípus negatív aspektusa lesz úrrá, az a női, anyai elem, amely elnyelő, destruktív és materiális; felerősítve ezzel a nőben is a negatív anima archetípusát. Így a nő személyiségében sem a védő, nővesztő, éltető aspektus lesz a meghatározó. Ezen destruktív női archetípusok vonásainak uralomra jutása mindkét nem személyiségében kedvez a negatív animusz reprezentánsok felerősödésének, s velük együtt a pusztulásnak.

Az istenhegyi székely leány című népmesében szereplő aranyosszéki tordai várát, az istenhegyi várát, Aranyosszék és Istenhegy várának ura, a transzcendens hatalmat és kollektív szellemi értékeket képviselő Atyás Mózes menti meg bátorságával, erejével, erkölcsi és szellemi tisztaságával, varázslatos tudományával, ziharfúó és léleklátó képességével, amelyek mögött nem táltosság és boszorkányosság húzódik, hanem jó megfigyelő képesség, kiváló érzékelő és intuitív funkció.

Úgy tűnik a mese alapján, hogy Atyás Mózes személyiségében és cselekedeteiben érvényesül mind a

* Elhangzott a C. G. Jung Komplex Pszichoterápiás Egyesület 1996. dec. 7-i ülésén.

négy jungi személyiségfunkció: az intellektuális, az érzelmi, az érzékelő és az intuitív. Mindezen négy funkció aktiválódása egy ötödiket hoz létre, azt a szellemi dimenziót, ahol Atyás Mózes otthon érzi magát. Az általa képviselt kollektív tudatban a pozitív férfi–női archetípus ösképei reprezentálódnak. Ezt a személye által képviselt kollektív tudatot, mint szellemi dimenziót örökíti tovább Atyás Mózes gyermekére, egyetlen gyermekére, aki történetesen lánynak született.

A harminc oldalas mese, a maga egyetemességével, tudattalan világunk alsó és felső szintjeinek csaknem a teljességét ragadja meg és ezen szinteknek személyiségfejlődésünkre gyakorolt bonyolult kapcsolatát szimbolizálja.

A mesét két aspektusból elemzem:

1. Hogyan öröklődik tovább a nőn, illetve a leánygyermeken keresztül az apa által képviselt kollektív tudat.
2. A női főszereplő személyiségfejlődését meghatározó ösképekben megjelenő erők küzdelmének elemzése, amely küzdelemből a mese végére felszínre emelkedik és elfoglalja helyét Ilona személyiségében és tudatában az életet adó és életet védő pozitív nőiség.

Maga a mese a tatárjárás idején játszódik, Erdélyben, Aranyosszéken, az Istenhegyi várban.

A történetet egy mondaszerű leírás előzi meg, az Istenhegyi vár közelében húzódnó Tordai hasadék keletkezéséről. "Aranyosszék közepén volt egy hegytetőn egy kővár. A hegyet úgy hívták, hogy Isten-hegye. Hívták először azért, mert a régi székely táltosok ott tartották áldozataikat, azután meg azért, mert a vár ura, Ziharfúó Atyás Mózes, akinek a hetedik öregapja is léleklátó volt, a keresztyén vallás elkötelezettjeként templomot építtetett oda, haranggal."

A táltos és tudós hírében álló, istentiszelő Atyás Mózes, hősiiesen védte birtokát a betolakodóktól, mégis Aranyosszék határa állandó támadásoknak volt kitéve a szomszédos uraktól. "Egy éjszakán azután ketté nyílt az egész hegylánc. Az osztoztató mennyei bíróság olyan igazságos volt, hogy egyik fele jobbra, a másik balra távozott. Közepett maradt az irtóztató mélység mérföldnyi hosszúságban."

Atyás Mózes mégsem érezhette Istenhegy jövőjét biztonságban, mert bár a nagy sziklahasadék útját állta a birtokháborítóknak, egyesek, mint Vasfeő Ribarc is, megpróbálták a mélységgel megbirkózni.

"Ekkor találta ki Mózes uram legesimább praktikáját: elhitette az egész világgal, hogy őneki két lánya van. Egyiket hítták Lónának, a másikat pedig Szendilének. A valóságban egy lánya volt, akit Ilonának kereszteltek. Nem lévén fiú-ivadéka, hanem csak egy leánykája maradván, midőn felesége meghalt, úgy okoskodék magában, hogy egyetlen leányából nevel kettőt: egy szelídet, kedveset, aki a jóakarókat odavonzza, s egy villongó, harcoló, uralkodót, amely az ellenséget elriassza – Istenhegy várát megvédi."

Atyás Mózes léleklátó képessége kellett annak megérzéséhez, hogy az Istenhegyi vár végveszélybe fog kerülni. A vár ura már nem érte meg a tatár sáskajárást, amellyel lányának kellett megküzdenie.

"Olyan jól tudta játszani kettős szerepét a Ziharfúó leánya, hogy senki nem jött arra a gyanúra, hogy ez a két testvér talán egy lehetne. Szendile szerény volt, szemérmes, gyöngéd, szeméit mindig lesütve hordta, gondozta a szegényeket, látogatta a betegeket. Lóna hatalmas, délceg természetű, villámló, igazságosztó, fekete szemekkel, akire ránézett, azt sem tudta, élő-e vagy halott. A vár lakóit megszolgáltatta emberül, maga is tudott lőni, vágni, gerelyt hajigálni. Szendile kacsójáért százával tolongtak a kérők, Lóna vaskezetől, büszke arcától megremegtek."

Az atyai áldás és átok alól csak akkor szabadulhat fel a pozitív férfi és női archetípusra hasított lány, akkor válhat önmagává, "ha akad olyan derék legény, akibe Szendile beleszeret, akinek karjára és lelki erejére rábízhajta magát" – olvashatjuk a mesében. Addig az erős kart, az uralkodói vaskezet és a lelki erőt, amely a hitből, erkölcsi tartásból és szeretetből táplálkozik, Lónának kell képviselnie. Lónának, aki személyiségfejlődése során magába építette az atya által képviselt kollektív tudat értékeit és a mózesi-isteni törvényeket.

Úgy tűnik, ezen értékek védelme alatt fejlődhet és érlelődhet teljessé a nőben az anyai archetípus pozitív aspektusa. Ezt a pozitív női aspektust erősíti fel Ilonában, Atyás Mózesnek leányára, az általa teremtett Szendilére projiciált pozitív animája.

Így a fejlődő leánykában ketté hasadva, külön-külön, mégis egy személyiségen belül fejlődik hol a férfi, hol a női archetípus pozitív aspektusa. A mese történetéből természetesen következik, mégis meglehetősen hat az olvasóra, hogy ahol Lóna megjelenik, Szendile eltűnik, szinte egy láthatatlan hasadékban és fordítva. Mintha az "osztoztató mennyei bíróság" a tordai hegy kettéhasításával szimbolizálná a mesében a jungi férfi–női szüzdügia-jelenséget, azt az "istenpárt", ami egységes és ugyanakkor ellentétes, aminek a személyiségfejlődés során, a fejlődés érdekében külön kell válnia, "ketté kell hasadnia" és külön-külön, egymás mellett fejlődnie. A mesében Ilonának mindkét pozitív archetípust képviselő szülőt, az idealizált szülőpárt magába kell építenie, hogy serdülő kora után – sikeres projekciók esetén – megtalálhassa a pozitív animuszt a férfiban, ő maga pedig ezáltal teljes értékű nővé válhasson.

A szakrális szülőpár női részét az apa lányára projiciált animája tölti be, hiszen Atyás Mózes felesége, leánya születésekor meghal. Ezért Ilona személyiségfejlődésére az őt felnevelő atyjával való azonosulása erőteljesebben érvényesül. Így a Lóna-rész dominánsabb, mint az apai animát szimbolizáló Szendile. Lóna és Szendile alakja először akkor válik eggyé, amikor a pozitív atyai archetípust jelképező kútvíz a női személyiséget szimbolizáló várba kerül, illetve Lóna ajkaihoz.

Bár ezen egységen belül a mese végéig a lónai személyiség rész képviseli a főfunkciót, a Szendile-részt Lóna már magában őrzi, istennői fejezete alatt.

A mesében kettős harc, kettős küzdelem folyik. A mese első felében a belső harc, a főszereplők küzdelme önmagukkal: tudattalan erőikkel és ellenerőikkel. A mese második felében a külső ellenséggel, a tatárokkal, akik a negatív férfi archetípus, a negatív animusz szimbólumai is.

A mese első felében Szendile kezéért folyik a harc. Kérők sokasága ostromolja Lónát, ám a kegyetlen próbát közülük egy sem bírja kiállni, mivel – ahogy Jung írja – “az anima-kapcsolat szintűgy a bátorság próbája, mely a férfi szellemi és morális erőt Istenítélet-szerű tűzpróbának veti alá” (Jung 1993). Míg Lóna szelleme, ereje, bátorsága, intellektuális funkciói erősödnek és kiteljesednek hőstetteiben, de különösen a szomszéd vár urával, a nyers fizikai és érzéki erőket képviselő Vasfeő Ribareccal folytatott harcaiban, addig Szendile érzelmei szerelmének, Adorjánának, a pásztorfiúnak intuitív erőt táplálják. Adorjánt Szendile szerelmes szemei védik és kísérik, amíg az erdő mélyén, a tudattalan rengetegében vadászik. Ennek a belső, végtelen világnak a rejtelmeit osztja meg Szendilével az életadó forrásnál, ahol naponta találkoznak. Adorján intuitív funkciójának segítségével, a Szendile által nyújtott érzelmi biztonságban indul el tudattalan világának meghódítására, melyet a mese így fest elénk:

“Szendile elmondatta Adorjánnal az erdő titkait, a rejtett barlangok belsejét, mik szük nyíláson kezdődve benn tágas űrt nyitnak, a visszhangzó boltzatokkal, a tündéri cseppkő alakokkal, s a halomra torlott ősvad koponyákkal. A szívdobogató kalandokat a nőstény medvével és a dühös vadkannal.”

Szendile és Adorján történetével párhuzamosan folyik a küzdelem a Lóna által képviselt kollektív tudat, illetve a szellemi, intellektuális funkció és az érzékelő funkciót szimbolizáló, birtokháborító Vasfeő Ribarc között. Behozva, hogy Lóna meghódításához nem elég Ribarc buzogányforgatása, fizikai ereje. Lóna szellemi és morális fölényével lefegyverzi Ribarcot, aki belé szeret. Ezzel megindul Ribarc személyiségében az érzelmi funkciók fejlődése: feladja törekvését, hogy erőszakkal foglalja el Istenhegyét és Istenhegy asszonyát.

A mese jól érzékelteti, hogy a fejlődés érdekében a pozitív női-férfi archetípus mentén kettéhasított szellemi és érzelmi funkció újraegyesüléséhez a két segítő funkció aktiválódására is szükség van. Így kapcsolódik az intellektuális funkciót is szimbolizáló Lónához Ribarc alakja, aki az érzékelő funkciót képviseli, Szendiléhez pedig, aki az érzelmi funkciót reprezentálja, Adorján intuitív funkciója. A négy funkció együttes aktiválódására van szükség Szendile és Lóna egyesüléséhez, valamint a külső veszély, a tatárok legyőzéséhez. (1. ábra)

Adorjánnak kell a legnagyobb küzdelmet megvívnia belső erőivel, hogy átvehesse a stafétabotot Lónától, hogy a nemzedékről-nemzedékre öröklődő léleklátó képesség örököse lehessen. Adorján először tudattalan erőivel birkózik meg. Belső pozitív erőt az általa elejtett medve bundája szimbolizálja, melyet magára ölt. Majd a kútban élő sárkánnyal néz szembe, romboló erővel, az anyai archetípus negatív aspektusával.

Az előbbi négy jungi személyiségfunkció aktiválódását a fejlődő leánygyermeknél a személyiségfejlődés horizontális dimenziójának is nevezhetjük. Adorján alvilági utazásaival – az erdő, majd a kút mélyére való leszállásával, legvégül “a halottak folyóján”, az Aranyos vizén való átkelésével – kezdődik a vertikális dimenzió alsó és felső, szellemi erőinek megjelenése és bekapcsolódása Ilona személyiségfejlődésébe. (2. ábra)

Adorján már a várban szolgál, Lónánál, Szendile kezéért. Készülnek a tatárok elleni küzdelemre.

Lóna először is lezárja a váron kívüli forrást az elenség elől. A kút, a forrás, mint tudjuk, nem csak élet-szimbólum, hanem a tudattalanná vált szellem őrzője is. Mindkettőt óvja, védi a vár úrnője, Ilona, a negatív, destruktív archetípus erőitől. Nem csak személyiségének kettéhasítottága által, hanem az életet adó forrás-víznek a tatárok elől való várba menekítése által is.

A mese két alapmotívuma: a férfiként is funkcionáló hősnő, úrnő, valamint a kútelzárás és a víznek a női személyiség belsejét szimbolizáló várban való újrafakasztásának motívuma, több magyar népmesében is megtalálható. Így például a “Béla királykisasszony”-ban.

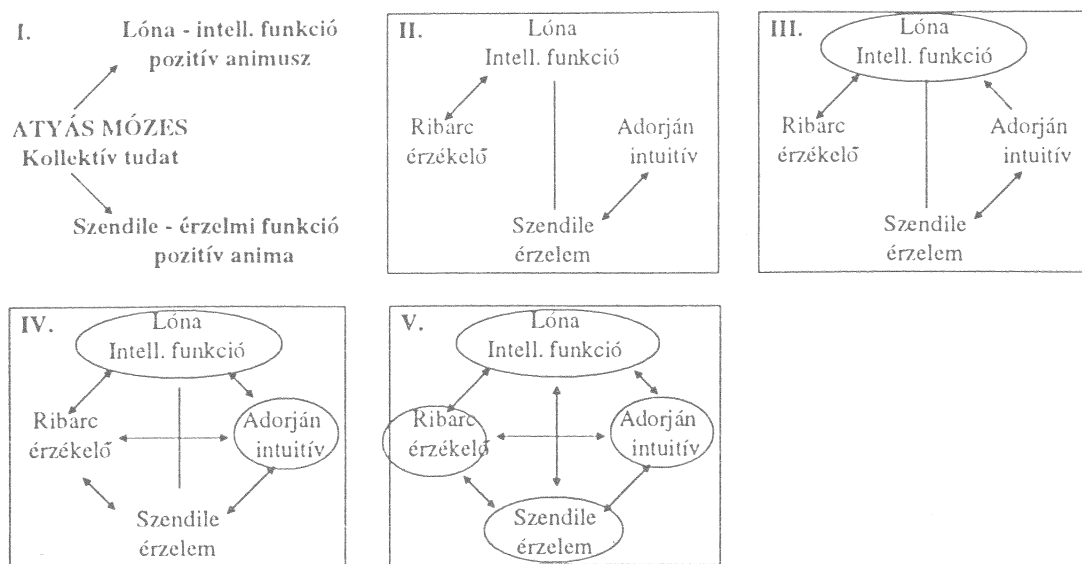
Ez a két érdekes népmesei motívum a nép kollektív tudattalanjának azt az igényét szimbolizálhatja, hogy időszakosan jó ha egy társadalomban, egy nemzet, egy ország élén nő az uralkodó. Talán mentálhigiénés szerepe is lehet annak, ha a férfi uralkodók sorát időnként, esetleg bizonyos periodicitással matriarchátus váltja fel.

A népmeséinkben található, fentiekben vázolt két alapmotívum jelzi, hogy vannak olyan történelmi időszakok, amikor a nőknek kell őrízni a tüzet, az isteni fényt, a szellemet és az élet tiszta forrását is, mert csak ebben az atmoszférában nevelkedhet fel az ifjú férfivá és emelkedhet a kollektív tudat őrzőjévé.

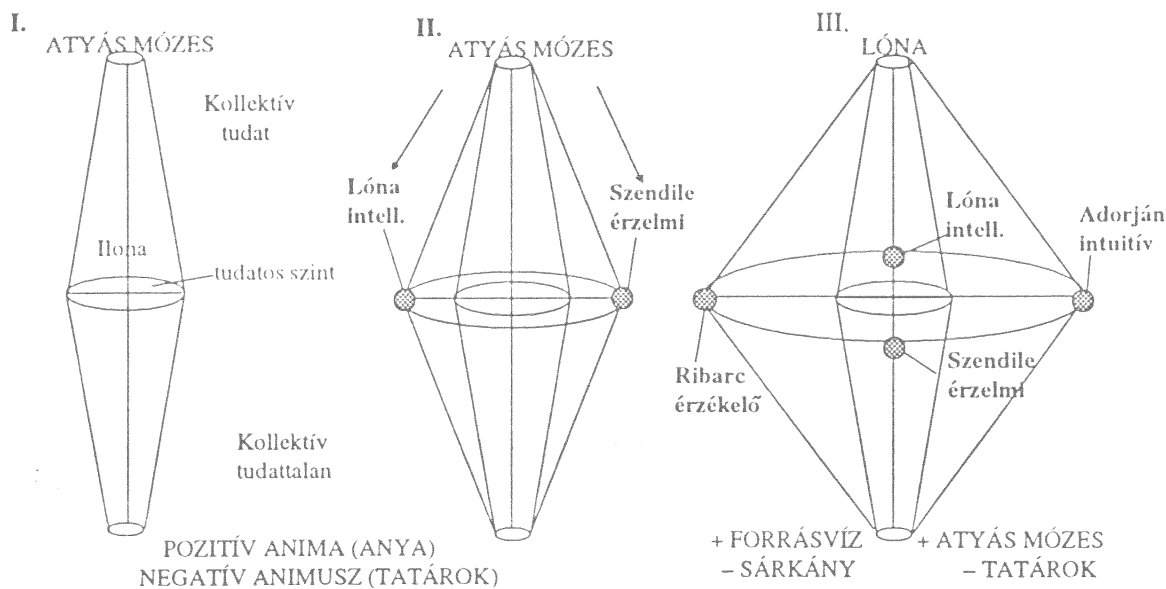
Mind a szabadban lévő forrás elzárása, mind annak a női személyiséget szimbolizáló várban való újrafakasztása, Adorján feladata. A várban lévő kútba száll le, hogy szembenézzen a vízt elnyelő sárkánnyal: “ámbátor sárkányt nem talált, de azzal a hittel szállt le, hogy ott találja, s megverekszik vele: nem az ő hibája, ha a sárkány olyan állat, ami akkor nincs a világon, amikor valaki látni akarja” – írja a mese.

Adorján a kútban önmagával találkozik. Ha önmagában le tudja győzni a sárkányt, a negatív anyai archetípust, párkapcsolatában, a nő tudattalanjában létező sár-

1. ábra. Ilona személyiségfejlődése

2. ábra. Szellemi dimenziók

kányt nem erősíti fel, így automatikusan a nő pozitív anyai archetípusa válhat dominánssá.

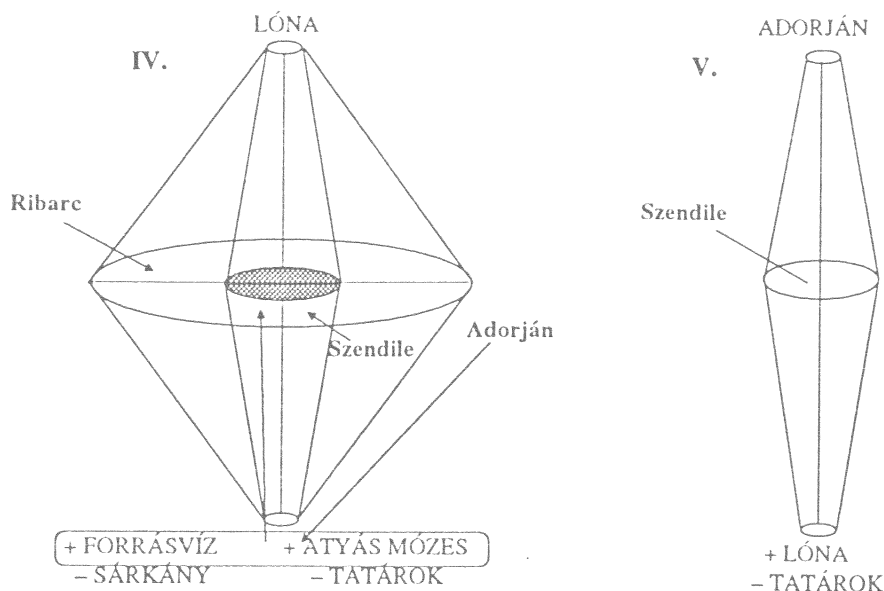
“Valóban nagy csoda történt: száz esztendő után megint víz támadt a száraz üregben” – olvashatjuk a mesében. Mint ahogy a Csipkerózsika című mesében, a női lélek alszik száz évig, a mi mesénkben a férfi szellem, a kollektív tudat száll le a mélységbe Atyás Mózes halálával. Ott őrizi azt Ilona az anima bölcsességével, míg rá nem talál Adorjánra, aki vállalja a mélységekbe való alászállást, hogy felszabadítsa a tudattalanná vált szellemet. Ennek a szellemnek az erejével emelkedik fel Adorján, hogy átvegye az atyás mózesi örökséget.

Vajon történelmünk olyan időszakaiban, olyan évszázadaiban, amikor a kollektív tudatot fenntartó férfi

szellem alászáll, őrizik-e azt a bölcsesség istennői: Lónák és Szendilék, mélységes kútjaikban, vagy ilyenkor sárkányok uralják el a földet, az élet vizét elnyelő sárkányok, a negatív, destruktív női archetípusok, a káoszba visszasüllyesztő pusztulás erői, melyeknek nyomában démonikus erejű félelmek és szorongások ébrednek, az oralitásnak, materiális függőségnek és önpusztításnak legkülönbözőbb válfajai.

A mese második felében a vár úrnőjének szinte anyai istennői, azaz egységbe integrált személyisége domborodik ki, mind a négy jungi személyiségfunkció aktiválódásával, valamint a “mennyei bíróság által” a betolakodó, pusztító erők megfékezéséül a tudattalan hasadékába száműzött anya feltámasztásával. A sárká-

3. ábra. Küzdelem a tatárokkal

nyok és a holtak birodalmából feltámadó anya szellemének, mint az idealizált szülőpár animájának Ilona személyiségébe való integrálódását Adorján segíti elő azzal, hogy megitatja Lónát a felszínre hozott forrásvízzel (1. ábra)

Mesénkben Adorján, intuitív funkciójának segítségével jó kapcsolatba került tudattalanjával, megküzdött az ártó, negatív, női archetípus aspektusaival, introiciálta pozitív erőit, szembeszállt a rengeteg fenevadjaival, a Lóna által képviselt anyaistenő parancsainak eleget tett, mégsem nyerheti még el méltó jutalmát.

A mese alapján úgy tűnik, hogy az életet veszélyeztető legnagyobb ellenség a tudattalanban rejtőző negatív férfi archetípus, az erőszak, a pusztítás, a gyilkolás démona, a tatár sáskahad képviseletében. Ez a démon akkor kel életre és akkor aktiválódik, ha a külső erő, a kollektív tudat erkölcsi, szellemi ereje, a törvényesség és a rend meginog. Adorján még nem vette át az Istenhegyi várban a hatalmat, Lóna szellemi ereje és bölcsessége pedig nem elég a közelgő veszély legyőzéséhez.

Ekkor fog össze valamennyi erő a vár úrnőjének irányításával: a horizontális dimenzióban megjelenő négy jungi személyiségfunkció ereje: Lónának, Szendilének, Adorjánnak és Ribarcnak az alakjában, valamint a mélységből Adorján intuitív funkciójának segítségével felszabadult pozitív archetípusok erői a vertikális dimenzióban: Atyás Mózes és a rég halott anya Lónába integrált szelleme. Megkezdődik az égi és földi háború; az immár egységbe integrált vertikális és horizontális erők újrendeződésének a harca. (1. és 3. ábra)

Adorján és Ribarc hátulról támad a tatárookra, akik annyira destruktívak, hogy még harcolni sem akarnak a zsákmányért, hanem dögkeselyűkként várják a vár körül letelepedve, hogy annak lakói a kiéheztetéstől el-

pusztuljanak. Nincs más megoldás, rájuk kell gyűjtani az éjszaka sötétjében az erdőt, amelyben zsákmányukra éhesen lapulnak. A harcok közepette megjelenik Ziharfűő Atyás Mózes szelleme is, aki Isten nyílat, villámot és esőt zúdít az éj sötétjében harcolókra.

A tatárok ellen vívott küzdelem jól szimbolizálja, hogy legalább olyan veszélyes szembefordulni tudattalan világunk gyilkos démonaival, mint várni, hogy az lassú féregként pusztítson el bennünket, hiszen ezen erők hatásai legtöbbször kiismerhetetlenek. A vár védői az égi vihart Isten beavatkozásának tulajdonítják, s úgy próbálják megkülönböztetni a sötétség viharában az ellenséges erőket önmaguktól, hogy kiáltozni kezdenek: "Jézus, Jézus".

A túlerővel szembeni győzelem azzal ér véget, hogy Lóna a tatárok vezérének, a háromorrú kánnak az orrába nyílat lő, az érzéki és tudati felismerés jelképét. A kán megmaradt seregével megszágyenülten távozik, elnyeli őket a tudattalan feneketlen mélységét szimbolizáló Tordai hasadék.

Lóna diáni nyila nem csak a sötétséget kergette szét, nem csak a tatárokat fordította vissza, hanem saját magának is megmutatta az utat: a tatárok fogságában élő kun leány képében, nyila után előre vágatva, a megmaradt tatár sereget a Tordai hasadékba vezette.

Ilona a női áldozathozatal mintája is a mesében. Áldozatot kell hoznia akkor is, amikor atyjától átveszi a kollektív tudat őrzőjeként a lónai perszónát, de akkor is, amikor a kun leány, Hisszala alakjában a tatárokkal együtt eltűnik a Tordai hasadékban. Ezzel lemond királynői hatalmáról is. Istenő erőinek alá kell szállnia a tudattalan hasadékába, hogy féken tartsa annak gyilkos, pusztító démonait.

Ugyanakkor Lónának ezen kettős áldozatot önmagáért is meg kell hoznia: le kell mondania a mese cselek-

ménye során személyiségébe épült, pozitív női-férfi archetípusokról, az idealizált szülőpárról. Így az anyais-tennőt szimbolizáló női anima része ismét a tudattalanba kerül, magával rántva a tatárok által képviselt negatív archetípus pusztító erőit, hogy ezáltal védelmet nyújtson a "földieknek", a lélek sötétségéből eredő fenyegetésekkel szemben. Az atya által kapott léleklátó, szellemi és morális hatalmat Adorjárnak kell átadnia.

Ezen kettős áldozathozattal és kettős megváltással jelenhet csak meg Szendile alakja az égi királynő földi másaként, s válhat a földi világ őrzőjévé, míg Lóna az éj királynéjaként, tudattalan világunk ártó erőinek válik fékezőjévé.

A mese a főszereplők, azon belül is elsősorban a női főszereplő, Ilona személyiségének alakulásával szimbolizálja a tudattalanunkba lévő erőknek és ellenerőknek a személyiségfejlődéshez szükséges újrendeződését. A mese végére helyükre kerülnek az istenek és az emberek, helyre áll az égi és földi egyensúly.

Mindezen küzdelmekre – azaz az archetípusok által képviselt erők és ellenerők, valamint a négy jungi személyiségfunkció beépítésére, személyiségfejlődésünkbe – azért van szükségünk, hogy vészhelyzetekben, krízisállapotokban a pozitív erőinket mozgósítani tudjuk a betegségbe való menekülés helyett. (3. ábra)

Úgy tűnik a mese alapján, hogy a női személyiségfejlődésében az anyával való azonosulást időben megelőzi az apa által képviselt pozitív archetípus, a kollektív tudat pozitív erőivel, illetve az apai pozitív animával való azonosulás. Az apai animával való azonosulás segíti hozzá a fejlődő lánygyermeket, hogy később, serdülőkorában, párkapcsolatok során identifikálódhasson az anyja által képviselt női archetípusal.

A mesében Lóna áldozathozatalával Ilonában elfoglalhatja helyét a Szendile által képviselt nőiség. Adorjárnak viszont még hátra van a legnagyobb és egyben utolsó próbatétel: a mese folyamán Adorján, Ilona személyiségfunkcióinak egységbe integrált védelme alatt érlelődött és erősödött: előbb hőssé vált, legyőzve a tudattalanjában levő romboló női erőket, majd a negatív

animuszt reprezentáló tatárokkal is megküzdött. A mese végére le kel mondanía az anyai érzelmeket is hordozó hősnőről, Ilonáról.

Csak akkor tudhatja magáénak az atyás mőzesi örökséget, és csak akkor lesz képes a Szendilével kötött házasság megőrzésére, ha különbséget tud tenni az égi és földi szerelmet szimbolizáló anima-reprezentánsok között. Adorján így felel a szerelmét felkínáló Lónának:

"Délceg Úrasszony: ha még olyan szép volnál, mint az égből leszállt angyal, s tiéd volna az egész föld, s ha Szendilének arca betegségtől elrútult volna is, mégis csak őt szeretném."

"Erre a délceg leány lebocsátá palástját magáról, levette fegyveres övét, pikkelyes kebelpáncélját: az alatt volt egy egyszerű, búzavirág-szín öltözet, melyben őt Adorján megszerette. Azután letette aranyos fűvegét, s az elszabadult hajfonatok hosszan omlottak le fehér vállaira és akkor szemérmesen odasimult Adorjánhoz: s gyöngéden rebege hozzá Szendile édes hangján: Lónára nincs szükség többé, mert férfi jött a házhoz, akit a kard, méltóbban megillet. Lónát nem látod soha többé."

IRODALOM

- AZ ISTENHEGYI SZÉKELY LEÁNY (1955): In: A Hollókirály és más mesék. Ifjúsági Könyvkiadó. Bp.
GRABER, G. H. (1929): Zeugung, Geburt und Tod, Werden und Vergehen im Mythos und in der Vorstellungen des Kindes. Merlin Verlag, Baden-Baden, 1980.
JUNG, C. G. (1991): Analitikus pszichológia. Gondol Kiadó. Bp.
JUNG, C. G. (1993): Mélységeink osvényei. Analitikus pszichológiai tanulmányok. Gondolat Kiadó. Bp.
JUNG, C. G. (1994): Az alkímiai konjunkció. Kötet Kiadó. Nyiregyháza.
JUNG, C. G. (1996): Gondolatok az apáról, az anyáról és a gyermekről. Kossuth Kiadó. Bp.
KORONKAI B. (1995): Tanítások tanítója. I. kötet. Animula Könyvkiadó. Bp.
SÜLE F. (1996): A jungi mélylélektan napjainkban. GyuRó Technik Kiadó. Szokolya.

Antalfai Márta dr.

1145 Budapest, Laky Adolf u. 11.

Magánrendelés – főleg pánik szorongás és depresszió kezelése

Dr. Kovács József, 8000 Székesfehérvár, Távfrda u. 4. Tel.: 22/316-420/133 mellék

"DIGNITAS" Orvosi Rendelés

vállalja identitás és szexuális zavarok, addiktológiai problémák kezelését, homoszexuálisok egyéni és csoport-terápiáját, HIV/AIDS teljes tanácsadást.

Rendelés: kedd-péntek 18-20 óra között, szerda 10-12 óra között, előzetes bejelentés alapján.

Cím: dr. Romsauer Lajos pszichiáter, Budapest I. Jégverem u. 6. I.em. 6. Tel.: 201-7333